

УДК 81.161.2'27

Іванна Цар

ПОНЯТТЯ «ПАТРІОТИЗМ» У РОЗУМІННІ РОСІЙСЬКОМОВНОЇ МОЛОДІ ЗІ СХОДУ УКРАЇНИ ТА КРИМУ

У статті на матеріалі інтерв'ю з'ясовано, як молоді переселенці з Донбасу та Криму розуміють поняття «патріотизм». Виявлено критерії, за якими російськомовні молоді люди називають себе патріотами чи непатріотами. З'ясовано, що важливим складником цього поняття для них є спілкування українською мовою та реальні дії для Батьківщини, і саме через їх відсутність молодь часто не вважає себе патріотом.

Ключові слова: патріотизм, переселенці, українська мова, націоналізм, ідентичність.

Вступ. Поняття «російськомовний патріот» останніми роками стало популярним в українському політикумі та засобах масової інформації, де активно обговорюють тезу про те, що можна любити свою державу, але не спілкуватися українською мовою (Масенко, 2016; Полянська, 2016). У цьому контексті стає актуальним питання складників самого поняття «патріотизм», їхньої ієрархії і ролі в цій дефініції національної мови як одного з головних символів держави.

Теоретичне підґрунтя. Проблема сутності патріотизму і місця мови в ньому цікавить науковців не тільки у дво- чи багатомовних країнах, а й у монологічних. У зв'язку з масовим поширенням у світі англійської мови часто виявом патріотизму, зокрема для молоді, є спілкування своєю національною мовою, а не англійською, оскільки англійську розглядають як загрозу культурній ідентичності. Наприклад, дослідження ставлення до англійської мови серед турецьких студентів показали, що молоді люди негативно реагують, коли турки (навіть під час навчального процесу) між собою розмовляють англійською (Karahan, 2007, p. 77). Для деяких етносів мовний патріотизм стає одним з найважливіших способів позиціонувати себе як окрему націю (Hálfdanarson, 2005).

Лінгвісти розглядають патріотизм разом з націоналізмом, аналізуючи роль мови у конструюванні національної ідентичності (Oakes, 2001). У випадку двомовного середовища в Україні вказані питання постають особливо гостро, оскільки російськомовні українці під впливом суспільно-

© Цар І., 2020

DOI: 10.24025/2707-0573.1(2).2020.200195

політичних подій переживають кризу ідентичності (Тараненко, 2019). Йдеться передусім про переселенців з окупованих регіонів України.

Проблему складників поняття «патріотизм» висвітлюють нещодавні дані дослідження Фонду «Демократичні ініціативи» та соціологічної служби Центру Разумкова з 13 до 18 грудня 2019 року (Патріотизм, 2020). Дотичні проблеми представлено в аналітичному огляді становища української мови в Україні, здійсненого добровольчим рухом «Простір свободи» (Становище, 2019). Та у зв'язку з російською агресією сучасні соціологічні розвідки, на жаль, не містять даних з окупованих регіонів. Бракує на сьогодні і досліджень, у яких би йшлося про самоідентифікацію та ціннісні настанови тих, хто виїхав з цих територій, зокрема молоді. Адже для них зі зміною місця проживання відбулася також зміна мовного та інформаційного середовища. Це, власне, зумовлює актуальність нашої наукової розвідки.

Мета статті – з'ясувати, чи вважають себе молоді переселенці з Донбасу та Криму патріотами, що впливає на їхню самоідентифікацію, як вони розуміють поняття «патріотизм» і чи, на їхню думку, українська мова є складником цього поняття.

Методи та матеріал дослідження. Для збирання матеріалу застосовано метод мовної біографії. Проаналізовано 20 інтерв'ю молодих (17 – 28 років) переселенців з Донбасу та Криму, які зараз проживають у м. Києві. Інтерв'ю записано впродовж 2019 – 2020 рр. У запропонованій розвідці розглянемо відповіді інформантів на запитання «Чи вважаєте себе патріотом?». Крім конкретних відповідей «так» чи «ні», респондентів просили пояснити свою позицію, що дало змогу виявити тенденції, які за допомогою анкетування було б складно помітити. Зауважимо, що дослідження не є кількісним і не претендує на статистичну достовірність, однак дає змогу зрозуміти певні мотиви самоідентифікації респондентів.

Результати дослідження. Філософський енциклопедичний словник трактує патріотизм як любов до батьківщини, відповідальність за її долю і готовність служити її інтересам, а в разі потреби самовіддано боронити здобутки свого народу (Шинкарук, 2002, с. 471). За визначенням, вміщеним у Академічному тлумачному словникові української мови, патріотом є той, хто любить свою батьківщину, відданий своєму народові, готовий для них на жертви й подвиги (Білодід, 1975, с. 97). Необхідно зауважити, що молодь або взагалі не розуміла значення цього поняття, або давала відповіді, які лише частково стосуються цього усталеного визначення. На запитання «Чи вважаєте себе патріотом?» лише половина опитаних відповіла ствердно.

Першою причиною негативних відповідей є те, що російськомовна молодь зазвичай тлумачить поняття «патріотизм» як «націоналізм», а «націоналізм», своєю чергою, як «нацизм», «фашизм». Крім того, поняття «патріотизм» інформанти часто пов'язують з популізмом. Таке викривлене розуміння сформоване, ймовірно, українським медіа-дискурсом, у якому націоналістів здебільшого позиціонують як екстремістів, лжепатріотів чи представників так званої шароварщини. Тому молоді люди з обережністю ставляться до цього питання, не називаючи себе патріотами. Поняття «патріотизм» для них перебуває в одному категорійному полі з поняттями «українська мова» і «політика», «влада» й часто має виразну негативну конотацію: А. (17 р., Луганськ) *Та просто...Просто єсть такіе люди /*

патриоты там / которые сильно преследуют свою цель / и вот они бьются кулаком в сердце / и давайте украинский язык / и на радио / и телевизор / и везде... За словами В. Васютинського, праві погляди значущіше корелюють з україно-, а ліві – з російськомовністю унаслідок переплетіння політико-ідеологічних та історико-географічних чинників (Васютинський, 2008, с. 49).

Патріот у розумінні багатьох інформантів – це фанатик, який ненавидить все неукраїнське: А. (18 р., Маріуполь) *Просто сейчас само слово «патриот» / понятие / оно как-то искажено // Люди воспринимают себя патриотами / если они говорят плохо о другой стране // Таким патриотом я себя не считаю //*; Д. (17 р., Маріуполь) *Просто патриотизм он проявляется в разных как бы сферах // Одно дело там политика... Для кого-то это политика / для кого-то это волонтерство / для кого-то это / я не знаю / помощь бедным // Но как бы... Но человек может просто не любить типа Украину / но помогать людям / которые живут в Украине / на Донбассе том же / или бедным там / бездомным помогать // И я считаю / что этот человек делает для страны больше / чем тот человек / который сидит на диване и говорит / что я патриот / я люблю свою страну //*¹ *Ты патриот? Д. Нет // Я думаю / нет // Ну как бы в моём понимании нет //*

Друга причина полягає в тому, що для опитаних одним з основних складників поняття «патріотизм» є спілкування українською мовою. Саме через відсутність спілкування українською російськомовні молоді люди неохоче називають себе патріотами: І. *Чи вважаєте себе патріотом? Р. (17 р., Маріуполь) Ні / не вважаю // І. А чому? Р. Ну бо-о-о... я не дуже спілкуюсь українською мовою / я не підтримую нічий інтересів з нашої влади / тобто... Я навіть не знаю // І. Взагалі вважають / що патріот / це той / що любить свою державу // Р. Так // І. От що ти свою державу не любиш? Р. Люблю / але ніяк не проявляю своєї любові до держави //*; Л. (18 р., Маріуполь) *В принципе да // Считаю // Просто / возможно / я не всегда придерживаюсь вот то / что нужно разговаривать только на украинском языке-е-е / возможно / вот где-то оплошности //* Незважаючи на те, що інформанти володіють українською на пасивному рівні та подеколи сприймають інформацію нею (дивляться фільми, слухають музику), якраз активне використання української мови на практиці для них є характерною рисою патріота.

Патріотизм, на думку російськомовної молоді, має виявлятися в дії, а не словах: І. *Хто такий патріот? О. Тот / кто любит свою страну и делает что-то для неё // Не могу сказать / что я активная е-е-е гражданка Украины / но-о-о... я... единственное / наверно / что я делаю / это не выступаю против //* (сміється)

На відповіді інформантів впливає також тривале перебування на непідконтрольній українській владі територіях. Дехто з молодих людей переживає кризу ідентичності, не може остаточно асоціювати себе з однією державою, хоча й прагне цього:

М. (18 р., Севастополь) *Ну для мене це взагалі дуже важливе питання та важливе слово / тому я поки що не можу сказати / що я патріот //*

¹ Тут і далі – інтерв'юєр.

І. А чому? М. *Ну-у-у так / я люблю св... цю країну/ я сюди приїхала / не дивлячись ні на що/ але-е-е мені здається/ що-о-о / мабуть / дець в серці я патріот / але щоб це довести хоча б самій собі / треба щось ще зробити таке важливе // І. Що / наприклад? М. Ну поки що не знаю // (сміється)*
 І. Коли ти зможеш сказати / «Я патріот!»? М. *Перестати поділяти свою сім'ю на-а-а українців та росіян // І. А в тебе що є росіяни? М. Так / багато // Перестати відносити себе до якихось інших національностей / бо в мене також є дуже... взагалі багато чого / пов'язаного з іншою країною / з Росією / і я не можу поки що її взагалі забути // І. А яка твоя національність? М. Українська // І. Ти хочеш забути Росію? М. Не те / що забути / але трішки зменшити ось все / те / що тримає мене там // І. Тобто ти орієнтуєшся на Україну на майбутнє? М. Так //*

Зверніть увагу, що респондентка навіть виправляє фразу «свою країну» на «цю країну». Це може свідчити про те, що на підсвідомому рівні вона поки що не сприймає Україну як рідну землю. Проте хоча в М. багато родичів росіян та батько росіянин, вона вважає себе українкою і своє майбутнє пов'язує з Україною. Крім того, вказуючи рідну мову, М. назвала рідною і українську, і російську, але якби треба було вибрати тільки одну, то вибрала б українську.

Відповіді на інші питання інтерв'ю показали, що інформанти часом соромляться, що недостатньо володіють українською, прагнуть, щоб в майбутньому діти спілкувалися українською, і самі готові повністю перейти на українську, якщо більшість навколо спілкуватиметься нею.

Молоді люди, які вважають себе патріотами, аргументують свою позицію переважно тим, що живуть в Україні (хоч могли б виїхати за кордон) і їм подобається її мова (хоч і не спілкуються нею), культура, традиції: Н. *Скорее да / чем нет // Мне нравится моя страна / в принципе... Я понимаю / что в нас сложная ситуация и всё такое // Именно это мне не нравится // Но наша страна / наш язык / символика мне нравится // И я готова помочь стране по мере своей возможности // Есть / конечно / желание работать вне неё / но это не значит / что я собираюсь её бросить //*; В. (28 р., Луѓугине) *Так / тому що я залишився в Україні / а багато з моїх знайомих поїхали в Росію / бо там зарплати більші і нібито російськомовне середовище і пропаганда / що тут можуть загребути в армію / послати в АТО і так далі / воювати проти / значить / місцевого населення / мирне населення бомбити / і так далі // Більшість поїхали не через це / а просто через те / що там вищі зарплати // Їм було байдуже / що тут Україна //*; О. (27 р., Донецьк) *Не хочу емігрувати // Напевно / тому я й вважаю себе патріотом // Хоча більшість моїх знайомих кажуть / «Та нашо воно тобі треба?! Поїдь закордон! Будеш там нормально заробляти і-і нормально жити //*

Проте навіть бажання жити в Україні в багатьох зводиться суто до прагматичних мотивів: тут кращі умови, ніж на окупованих територіях. Україна для них постає не як цінність, Батьківщина, а насамперед як засіб досягнення цілей: В. (17 р., Донецьк) *Да // Я ж сюда приїхала // (сміється) В принципі я могла там [в Донецьку] остатись / но я хочу сюда // Здесь больше возможностей //*; А. (17 р., Луганськ) *Ну...Не то шо люблю [Україну] // Нормально отношусь как бы // Ну я ж приїхала сюда учится...Потому что тут лучшие условия / чем... І. А якби в тебе була можливість емігрувати / ти б емігрувала? А. Да // І. Куди? А. В Америку // (сміється) Там хорошо // Там лучше //*

Показово, що у відповідях інформантів відсутні деякі з рис патріота, представлені у словникових дефініціях: відповідальність за долю Батьківщини, готовність на жертви заради власного народу (див. таблицю). Схожі результати отримали соціологи Центру Разумкова в 2015 р., досліджуючи проблему зв'язку мови і патріотизму: «Дуже помітні відмінності спостерігаються в питанні готовності захищати свою країну. Зокрема, 46 % російськомовних респондентів не готові виступити на захист країни в будь-який спосіб (із зброєю в руках чи участю у волонтерському русі), лише 9 % з них готові взяти зброю в руки, ще 24 % готові до волонтерської діяльності»² (Особливості ідентичності, 2016, с. 85).

Таблиця 1 – Основні риси патріота (думка російськомовної молоді)

Патріот	Непатріот
живе в Україні, хоч міг би виїхати	не спілкується українською
подобається українська мова, культура, традиції	не підтримує націоналістів

Українська мова посідає важливе місце в ідентифікації респондентів себе з патріотом чи непатріотом, навіть незважаючи на те, що всі опитані є російськомовними в побуті. Цікаво, що відповіді інформантів-переселенців дещо різняться з нещодавніми даними соціологів про складники патріотизму українців з інших регіонів (без урахування окупованих територій), за якими спілкування державною мовою не є основним складником патріотизму (лише 35%), натомість на першому місці любов до своєї країни (80%) і готовність захищати її, якщо треба – зі зброєю (64%) (Патріотизм, 2020). Л. Нагорна зазначає, що на Сході й Півдні України основним критерієм патріотизму є не мова, а реальні справи, спрямовані на загальне благо (Нагорна, 2008, с. 304). Проте бачимо, що для молодих переселенців з цих територій спілкування українською мовою і любов до неї є одними з головних критеріїв патріотизму. Водночас варто зазначити, що більшість інформантів назвала рідною мовою російську. Лише четверо з двадцяти опитаних вказали рідною українську мову, аргументуючи це тим, що вони живуть в Україні або вона їм подобається.

Проаналізовані відповіді розкривають проблему національної ідентичності російськомовної молоді. У багатьох опитаних сформована не національна, а глобальна ідентичність; вони мобільні, не прив'язані до країни почуттями любові чи обов'язку, здатні пристосовуватися: Х. (19 р., Крим) *Это очень сложно как-то сказать // Вот я не испытываю вот такую любовь прям к Крыму // Я считаю / что ты больше привязан к людям / нежели к месту // И сейчас вот я живу там в Киеве /я люблю Киев / я могу там жить в каком то Амстердаме / я буду его тоже любить // Я знаю / что это неправильно вот // Я это понимаю / но...*

Досліджуючи глобалізаційні процеси, С. Герегова зазначає, що вони можуть призвести до втрати національних культур, їхнього «розчинення» в загальному наднаціональному просторі (Герегова, 2014, с. 126). Адже втрачаються одні з основних чинників, що впливають на формування

² Опитано російськомовних з різних регіонів, не лише вихідців зі Сходу та Криму.

національної ідентичності: спільна мова і культура, усвідомлення спільної історичної території (Козловець, 2009, с. 71).

Поширеним феноменом є регіональний патріотизм: Н. (18 р., Стаханов) *Я люблю свою исконную землю / родину / там / где я родилась / так и Украину в целом // Мне нравится украинский народ / украинские традиции //* Зверніть увагу, інформантка спочатку говорить про любов до рідної Луганщини, яку називає батьківщиною, і лише потім – про любов до України загалом. Деякі опитані, що є вихідцями з Донецької та Луганської областей, хоч і не перестають зовсім асоціювати Донбас з Україною, проте вже розуміють його як «іншу територію».

Необхідно зауважити, що «рідна «мова», «національність» і «патріотизм» для багатьох представників російськомовної молоді є поняттями радше символічними. Вони пов'язані територіальним принципом: яукраїнець, тому що живу в Україні; рідна мова українська, тому що живу в Україні; патріот, тому що залишився жити в Україні. Лише четверо інформантів, відповідаючи, згадали про якісь почуття до України.

Якби ми послуговувалися анкетуванням, то відповіді інформантів видалися б напрочуд позитивними: російськомовні молоді люди вважають рідною українську мову, називають себе українцями і патріотами. Проте їхні мовні біографії розкривають сутність декларативного сприйняття цих категорій. Наприклад, інформантка Н. (18 р., Маріуполь, Донецька обл.) вважає себе українкою за національністю і патріоткою, називає рідною мовою українську, проте зазначає, що повністю обходиться без української мови і використовує її тільки у навчальному процесі; усю інформацію, не пов'язану з навчанням, споживає російською або англійською; байдужа до будь-яких громадських заходів, пов'язаних з річницею подій Революції Гідності, Голодомору та ін., не голосує на виборах і не цікавиться політикою взагалі. Інший приклад: А. (18 р., Алчевськ, Луганська обл.), як і Н., вважає себе українкою і патріоткою, а рідною мовою – українську, проте, на відміну від Н., переходить у багатьох побутових ситуаціях на українську; читає українською цілеспрямовано, щоб покращити свої навички спілкування нею; хоче, щоб діти в майбутньому володіли українською. Перед нами дві російськомовні дівчини-однолітки з однаковими відповідями на визначальні для національної ідентифікації питання, але з абсолютно різним ставленням до української мови та всього українського в реальних повсякденних ситуаціях. Отже, для цілісного розуміння ціннісних настанов молоді разом з поняттями патріотизму, рідної мови та національності необхідно враховувати їхню національну свідомість, наявність або відсутність національної ідеї.

Висновки. На думку молодих російськомовних переселенців з Криму та Донбасу, основними складниками поняття «патріотизм» є такі: 1) спілкування українською мовою; 2) підтримка націоналістичних ідей; 3) бажання жити в Україні, незважаючи на складну соціально-економічну ситуацію в країні; 4) любов до української мови, культури, традицій. Одні молоді люди виважено, обережно ставляться до визнання себе патріотами через відсутність реальних дій для Батьківщини та спілкування українською, інші – вкладають у поняття «патріотизм» радше символічний зміст. Водночас вони переважно пов'язують своє майбутнє з Україною. Риси патріота, виявлені у відповідях переселенців з окупованих територій, відрізняються від даних з інших регіонів України. Це свідчить про потребу проведення цільових масових опитувань,

зокрема порівняльних. Необхідно також детальніше дослідити проблему національної та мовної ідентичності російськомовної молоді.

Бібліографія

- Білодід, І. К. (Ред.) (1975). *Словник української мови*. (Том 6). Київ: Наукова думка.
- Васютинський, В. О. (2008). Психологічні бар'єри мовної українізації. *Мова і культура*, 10, 46-53.
- Герегова, С. (2014). Проблема збереження національної ідентичності українців в умовах глобалізації. *Українознавчий альманах*, 15, 125-128.
- Козловець, М. А. (2009). *Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
- Масенко, Л. Т. (2016). *Якою мовою говорить патріотизм?* Отримано з <https://language-policy.info/2016/11/yakoyu-movoyu-hovoryt-patriotyzm/>
- Нагорна, Л. П. (2008). *Регіональна ідентичність: український контекст*. Київ: Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса НАН України.
- Особливості ідентичності окремих мовних і національних груп (2016). Отримано з http://razumkov.org.ua/uploads/article/NSD161_cat.pdf
- Патріотизм, мова та зовнішньополітичні пріоритети – громадська думка України (2020). Отримано з https://dif.org.ua/article/%20patriotyzm_mova%20%20
- Полянська, Я. (2016). *Мовне питання: чи має патріот говорити українською?* Відновлено з <https://www.radiosvoboda.org/a/27933326.html>
- Становище української мови в Україні у 2019 році (2019). Отримано з <http://dobrovol.org/files/2019/mova-2019.pdf>
- Тараненко, О. (2019). Міфологізований регіональний патріотизм: витоки та конфліктний потенціал. *Збірники наукових праць професорсько-викладацького складу ДонНУ імені Василя Стуса*, 1, 162-165. Отримано з <http://jpv.s.donnu.edu.ua/article/view/7163>
- Шинкарук, В. І. (Ред.) (2002). *Філософський енциклопедичний словник*. Київ: Абрис.
- Hálfdanarson, G. (2005). From Linguistic Patriotism to Cultural Nationalism: Language and Identity in Iceland. In A. K. Isaacs (Ed.), *Language and identities in historical perspective* (pp. 55-66). Piza: Edizioni Plus.
- Karahan, F. (2007). Language attitudes of Turkish students towards the English language and its use in Turkish context. *Cankaya University Journal of Arts and Sciences*, 1 (7), 73-87. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/cankujas/issue/4013/52994>
- Oakes, L. (2001). *Language and National Identity: Comparing France and Sweden*. Amsterdam: John Benjamins.

References

- Bilodid, I. K. (Red.) (1975). *Slovnyk ukraïnskoi movy*. (Tom 6). Kyiv: Naukova dumka.
- Vasiutynskiy, V. O. (2008). Psykholohichni bariery movnoi ukrainizatsii. *Mova i kultura*, 10, 46-53.
- Herehova, S. (2014). Problema zberezhenia natsionalnoi identychnosti ukraintsiv v umovakh hlobalizatsii. *Ukrainoznavchyi almanakh*, 15, 125-128.
- Kozlovets, M. A. (2009). *Fenomen natsionalnoi identychnosti: vyklyky hlobalizatsii*. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka.

- Masenko, L. T. (2016). *Yakoiu movoiu hovoryt patriotyzm?* Retrieved from <https://language-policy.info/2016/11/yakoyu-movoyu-hovoryt-patriotyzm/>
- Nahorna, L. P. (2008). *Rehionalna identychnist: ukrainskyi kontekst*. Kyiv: In-t polit. i etnonats. doslidzh. im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy.
- Osoblyvosti identychnosti okremykh movnykh i natsionalnykh hrup (2016). Retrieved from http://razumkov.org.ua/uploads/article/NSD161_cat.pdf
- Patriotyzm, mova ta zovnishnopolitychni priorytety – hromadska dumka Ukrainy (2020). Retrieved from https://dif.org.ua/article/%20patriotyzm_mova%20%20
- Polianska, Ya. (2016). *Movne pytannia: chy maie patriot hovoryty ukrainskoiu?* Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/27933326.html>
- Stanovyshche ukrainskoi movy v Ukraini u 2019 rotsi (2019). Retrieved from <http://dobrovol.org/files/2019/mova-2019.pdf>
- Taranenko, O. (2019). Mifolohizovanyi rehionalnyi patriotyzm: vytoky ta konfliktnyi potentsial. *Zbirnyky naukovykh prats profesorsko-vykladatskoho skladu DonNU imeni Vasylia Stusa*, I, 162-165. Retrieved from <http://jpvs.donnu.edu.ua/article/view/7163>
- Shynkaruk, V. I. (Red.) (2002). *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk*. Kyiv: Abrys.
- Hálfðanarson, G. (2005). From Linguistic Patriotism to Cultural Nationalism: Language and Identity in Iceland. In A. K. Isaacs (Ed.), *Language and identities in historical perspective* (pp. 55-66). Piza: Edizioni Plus.
- Karahan, F. (2007). Language attitudes of Turkish students towards the English language and its use in Turkish context. *Cankaya University Journal of Arts and Sciences*, 1 (7), 73-87. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/cankujas/issue/4013/52994>
- Oakes, L. (2001). *Language and National Identity: Comparing France and Sweden*. Amsterdam: John Benjamins.

Резюме

Цар Іванна

ПОНЯТТЯ «ПАТРІОТИЗМ» У РОЗУМІННІ РОСІЙСЬКОМОВНОЇ МОЛОДІ ЗІ СХОДУ УКРАЇНИ ТА КРИМУ

Постановка проблеми. В українському політикумі та засобах масової інформації активно обговорюють тезу про те, що можна любити свою державу, але не спілкуватися українською мовою. У цьому контексті стає актуальним питання змісту поняття «патріотизм» з погляду російськомовної молоді.

Мета статті. Мета цієї статті – з'ясувати, чи вважають себе молоді переселенці з Донбасу та Криму патріотами, що впливає на їхню самоідентифікацію, як вони розуміють поняття «патріотизм» і чи, на їхню думку, українська мова є складником цього поняття.

Методи дослідження. Для збирання матеріалу застосовано метод мовної біографії. Проаналізовано 20 інтерв'ю молодих (17 – 28 років) переселенців з Донбасу та Криму, які зараз проживають у м. Києві. Розглянуто відповіді інформантів на запитання «Чи вважаєте себе патріотом?».

Основні результати дослідження. З'ясовано, що російськомовна молодь часто не називає себе патріотом через те, що не спілкується українською мовою і не підтримує націоналістів. Крім того, для молодих людей важливо виявляти свою любов до Батьківщини реальними діями. Переселенці нерідко вкладають в поняття «патріотизм» радше символічний зміст, керуючись здебільшого прагматичними мотивами. У відповідях інформантів відсутні деякі з рис патріота, представлені у словникових дефініціях: відповідальність за долю Батьківщини, готовність на жертви заради власного народу. Дехто з інформантів вагається з відповіддю, оскільки не може ідентифікувати себе тільки з однією державою. Результати дослідження розкривають проблему національної ідентичності російськомовної молоді. У багатьох опитаних сформована не національна, а глобальна або регіональна ідентичність. Водночас більшість пов'язує своє майбутнє з Україною.

Висновки і перспективи. На думку молодих російськомовних переселенців з Криму та Донбасу, основними складниками поняття «патріотизм» є 1) спілкування українською мовою; 2) підтримка націоналістичних ідей; 3) бажання жити в Україні, незважаючи на складну соціально-економічну ситуацію в країні; 4) любов до української мови, культури, традицій. Дослідження виявляє потребу проведення цільових масових опитувань у середовищі російськомовної молоді з різних регіонів України.

Ключові слова: патріотизм, переселенці, українська мова, націоналізм, ідентичність.

Abstract

Tsar Ivanna

THE CONCEPT OF PATRIOTISM IN THE UNDERSTANDING OF RUSSIAN-SPEAKING YOUTH FROM THE EAST OF UKRAINE AND THE CRIMEA

Background. The Ukrainian politicians and mass media actively discuss the thesis that you can love your country but not speak Ukrainian. In this context, the question of the content of the concept «patriotism» from the point of view of Russian-speaking youth becomes relevant.

Purpose. The purpose of this article is to find out whether young migrants from the Donbass and Crimea consider themselves patriots, what affects their self-identification, how they understand the term «patriotism» and whether, in their view, Ukrainian is a component of this concept.

Methods. The language biography method was used to collect the material. 20 interviews of young (17-28 years old) migrants from Donbass and Crimea who currently reside in Kyiv were analyzed. The informants answered the question «Do you consider yourself a patriot?»

Results. It has been found that Russian-speaking youth often do not call themselves patriots because they do not speak Ukrainian and do not support nationalists. In addition, it is important for young people to express their love for the Motherland through real actions. Driven largely by pragmatic motives migrants often put in the concept «patriotism» symbolic content. The informants' answers do not contain

some of the patriot features represented in the dictionary definitions: responsibility for the Motherland's fate, readiness to sacrifice something for the sake of their nation.

Some of the informants hesitate to answer because they cannot identify themselves with only one state. The results of the study reveal the problem of Russian-speaking youth national identity. Many of the respondents have not a national but global or regional identity. At the same time, most connect their future with Ukraine.

Discussion. According to young Russian-speaking migrants' opinion, the main components of the concept of «patriotism» are 1) communication in Ukrainian; 2) support for nationalist ideas; 3) the desire to live in Ukraine, despite the difficult socio-economic situation in the country; 4) love for the Ukrainian language, culture, traditions. The study identifies the need for targeted mass surveys in environment of Russian-speaking youth from different regions of Ukraine.

Keywords: patriotism, migrants, Ukrainian language, nationalism, identity.

Відомості про автора

Цар Іванна, кандидат філологічних наук, молодший науковий співробітник, відділ стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України (Україна), e-mail: vakavaka7@gmail.com

Tsar Ivanna, PhD, Institute of the Ukrainian Language of National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine), the Department of Stylistics, Language Culture and Sociolinguistics, Junior Researcher, e-mail: vakavaka7@gmail.com

ORCID 0000-0002-9764-5758

Надійшла до редакції 03 квітня 2020 року
Прийнято до друку 31 травня 2020 року